

PRUTHENIA

Pismo poświęcone Prusom i ludom bałtyjskim

TOM
VII
2012

SPRAWOZDANIE Z DZIAŁALNOŚCI TOWARZYSTWA NAUKOWEGO PRUTHENIA ZA ROK 2011

Prof. Jerzy Okulicz-Kozaryn członkiem honorowym Towarzystwa Naukowego PRUTHENIA

Już w roku 2010 Walne Zgromadzenie członków, jeszcze wówczas, Towarzystwa Pruthenia podjęło uchwałę na wniosek Zarządu Towarzystwa o nadaniu tytułu członka honorowego prof. dr hab. Jerzemu Okuliczowi-Kozarynowi w dowód uznania dla jego sześćdziesięcioletniej pracy naukowej poświęconej archeologii bałtyjskiej. Profesor przyjął wyróżnienie i dzięki temu 12 kwietnia 2011 roku wspólnie z władzami Uniwersytetu Warmińsko-Mazurskiego i Wydziału Humanistycznego obchodziliśmy tę pierwszą w Towarzystwie uroczystość. Uroczystość upamiętniał V tom rocznika PRUTHENIA, którego piękny, specjalnie przygotowany egzemplarz otrzymał szacowny gość. Również władze Uczelni przyznały Profesorowi wyróżnienie – medal, który wręczył JM Rektor UWM prof. Józef Górniewicz.

W roku sprawozdawczym kontynuowano główne projekty naukowe i popularnonaukowe, przede wszystkim we współpracy z Ośrodkiem Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie, Muzeum Budownictwa Ludowego – Parkiem Etnograficznym w Olsztynku oraz Wydziałem Humanistycznym UWM. Działalność Towarzystwa koncentrowała się w trzech głównych obszarach działalności: naukowym, wydawniczym i popularyzatorskim.

Działalność naukowa Towarzystwa Naukowego Pruthenia

W roku sprawozdawczym zrealizowano dwa główne przedsięwzięcia naukowe: Interdyscyplinarną konferencję naukową COLLOQUIA BALTICA IV oraz seminarium naukowe – *Seminarium prussicum*. Niestety, w roku 2011 nie zrealizowano żadnych działań w obszarze badań archeologicznych.

Colloquia Baltica IV

Najważniejszym wydarzeniem naukowym zrealizowanym przez Towarzystwo w roku 2011 była organizacja kolejnej – czwartej już edycji Międzynarodowej Interdy-

scypłinarnej Konferencji COLLOQUIA BALTICA. Tegoroczna konferencja nosiła tytuł: *Od religii tradycyjnych do chrześcijańskiego synkretyzmu – przemiany religijności w kulturze ludów bałtyjskich*. Naukowców gościł tym razem ośrodek Galindia w Iznoście k. Mikołajek, którego właściciele również wspomagali organizację projektu. Trzy dni obrad organizatorzy podzielili na cztery tematyczne sesje, w ramach których wygłoszono referaty:

Chryścianizacja, krucjaty, misje i ewangelizacja Bałtów

- **Dariusz Sikorski** (UAM, Poznań), *Dlaczego naukowe opisy wierzeń wczesnośredniowiecznych ludów „Barbaricum” są tak różnorodne?*
- **Miłosz Sosnowski** (UAM, Poznań), *Prusowie i pszczoły – średniowieczna metaforyzacja organizacji społecznej*
- **Letas Palmaitis** (Kowno), *Ostatnia misja św. Brunona w świetle ruchu Cluny a zwrot do „chrześcijańskiego” synkretyzmu w Europie i wśród Bałtów.*
- **Kazimierz Grażawski** (UWM, Olsztyn), *Chryścianizacja i ewangelizacja Prusów w świetle źródeł archeologicznych i historycznych. Zarys problematyki*
- **Sacrum a „teksty” archeologii bałtyjskiej**
- **Adam Waluś** (Uniwersytet Warszawski), *Wierzenia i praktyki religijne zachodnich Bałtów we wczesnej epoce żelaza*
- **Władimir I. Kułakow** (Moskwa–Kaliningrad), *Kuroński obrządek pogrzebowy w Kaupie na Półwyspie Sambijskim*
- **Jerzy M. Łapo** (MKL, Węgorzewo), *Garnek – zabójcze narzędzie? Naczynia ceramiczne w obrzędowości ludowej dawnych ziem pruskich czasów nowożytnych*

Kulturowe wymiary sacrum

- **Alicja Dobrosielska** (UWM, Olsztyn), **Bogdan Radzicki** (UWM, Olsztyn), *Między Cholinun a Rzymem. Uwagi na temat możliwości rekonstrukcji historycznej horyzontu aksjologicznego i warunków głębokiej zmiany kulturowej w Prusach między X i XIII w.*
- **Paweł Kawiński** (UG, Gdańsk), *Organizacja pogańskiej przestrzeni sakralnej Prusów na tle osadnictwa w okresie plemiennym – przykład Pomezanii, Pogezanii i Warmii*
- **Seweryn Szczepański** (Iława), *Sakralizacja obszarów pogranicza na przykładzie Pomezanii w XIII–XIV w.*
- **Robert Klimek** (Olsztyn), *Jeziora o znaczeniu kultowym na obszarze ziem pruskich w świetle średniowiecznych źródeł pisanych*
- **Arkadiusz Koperkiewicz** (UG, Gdańsk) *Bezławki – cmentarzysko. Przyczynek do badań nad chryścianizacją ziem pruskich*

Religia tradycyjna i jej elementy w dziedzictwie kulturowym Bałtów

- **Julia Możdżeń** (UMK, Toruń), *Synkretyczny światopogląd Prusów na podstawie Kroniki Szymona Grunaua*

- **Janusz Małek** (UMK, Toruń), *Ludność staropruska a Reformacja*
- **Dalia Kiseliūnaitė** (Uniwersytet Kłajpedzki), **Karyna Januszkiewicz-Kukure** (Uniwersytet w Kaliningradzie), *Pruski cawx, litewski kaukas, kuroński kauks – rozwój mitonimu od pierwszych wzmianek do czasów teraźniejszych*
- **Wiesław Skrobot** (Iława), *Grodzisko Kesselberg – od mitu do pamięci zbiorowej*

Niektóre z przestawionych referatów wywołały gorące dyskusje, tu w szczególności wymienić należy otwierający konferencję referat dra Dariusza Sikorskiego. W dyskusjach plenarnych wzięli również udział goście konferencji: prof. Leszek P. Słupecki, dr Marek Jagodzinski, dr Joachim Stefan oraz dr Krzysztof Kwiatkowski. Większość zaprezentowanych na konferencji wystąpień, a także te, które – choć zgłoszone – z różnych powodów nie zostały wygłoszone, zostały opublikowane w VI tomie rocznika PRUTHENIA.

Konferencja została zorganizowana dzięki wsparciu MNiSW (decyzja nr 790 /P-DUN/ 2011) oraz Urzędu Gminy miasta Pisz.

Seminarium Prussicum 2011

Moderatorzy: dr hab. Grzegorz Białuński, prof. UWM, dr B. Radzicki, dr Mirosław Hoffmann

W roku 2011 zrealizowano 6 posiedzeń zwyczajnych o raz jedno posiedzenie nadzwyczajne *Seminarium Prussicum*. W semestrze letnim były to głównie spotkania z miejscowymi badaczami (z wyjątkiem A. Cieślińskiego), w semestrze zimowym zaś – z badaczami problematyki bałtyjskiej spoza środowiska olsztyńskiego. Dominowała, co prawda problematyka historyczna, ale udało się zachować interdyscyplinarność spotkań (poza językoznawstwem). Do stałego programu SP weszły już dyskusje nad ważnymi publikacjami bałtyjskimi oraz wystąpienia młodszych pracowników naukowych (czasami ich debiuty). Trzeba również zaznaczyć, że prowadzone w ramach seminarium dyskusje nie zdołały zainteresować i przyciągnąć do siebie olsztyńskiego środowiska naukowego.

Wykaz posiedzeń *Seminarium Prussicum* w roku 2011:

20 stycznia 2011

- **dr Adam Cieśliński** (Uniwersytet Warszawski), *Grobowce biedoty i elit, czyli o kurhanach kultury wielbarskiej z pierwszych wieków po Chrystusie*

24 lutego 2011

- Dyskusja nad książką dra Kazimierza Grążawskiego, *Ziemia lubawska na pograniczu słowiańsko-pruskim w VIII–XIII w.*, Olsztyn 2009

28 kwietnia 2011

- **dr Wiesław Skrobot** (Iława), *Kontekst czasowo-przestrzenny miejsca kultu w Łąkach Bratiańskich koło Nowego Miasta Lubawskiego – od czasów staropruskich do współczesności*

26 maja 2011

- **mgr Krzysztof Wróblewski** (UWM, Olsztyn), *Prusy a Ruś w X wieku*

13 października 2011

- **dr Grischa Vercamer** (DHI, Warszawa), *Terra – Lauks – Motern – Pulca/Pulka – caymis: Prußische (vorordenszeitliche) Verwaltungseinheiten auf dem Prüfstand*

17 listopada 2011

- **dr hab. Paweł Żmudzki** (UW), *Psy Jaćwingów*

15 grudnia 2011

- **prof. dr hab. Leszek P. Słupecki** (UR), *Problemy badań nad religią Prusów*

Działalność wydawnicza

W dziedzinie działalności wydawniczej Towarzystwo nie osiągnęło w roku sprawozdawczym wymiernych rezultatów. Obok prac redakcyjnych nad VI tomem Rocznika PRUTHENIA, przede wszystkim kontynuowano prace nad wydaniem podręcznika *Dzieje Warmii i Mazur* – zakończono wszystkie prace edycyjne i wydrukowano pierwsze, sygnałne egzemplarze podręcznika. Rozliczono w związku z tym ostatecznie dotację Urzędu Marszałkowskiego. Podręcznik otrzymał rekomendację Zarządu Głównego Polskiego Towarzystwa Historycznego, jako polecany dla nauczycieli historii, wiedzy o społeczeństwie oraz wiedzy o kulturze. Podjęto również starania o rekomendację ministerstwa edukacji narodowej.

W roku 2011 Towarzystwo rozpoczęło pracę nad projektem wielotomowej syntezy obejmującej dzieje ziem pruskich, historię, kulturę i język Prusów od etnogenezy aż po schyłek żywotności ich kultury. W ramach przygotowań moderatorzy tego projektu: prof. Grzegorz Białuński i dr Bogdan Radzicki odbyli szereg konsultacji, a także zorganizowano jedno robocze posiedzenie zespołu w Olsztynie.

Działalność popularyzatorska Towarzystwa Naukowego PRUTHENIA

Działalność popularyzatorską Towarzystwa w roku sprawozdawczym reprezentują dwa główne projekty, organizowane z powodzeniem od paru lat: *Warsztaty Bałtyjskie* i *Festiwal Bałtyjski*.

Warsztaty Bałtyjskie

Moderator: dr Mirosław J. Hoffmann.

W roku sprawozdawczym w ramach działalności popularyzującej wiedzę i badania poświęcone dziejom i kulturze ziem pruskich zorganizowano wspólnie z Muzeum Warmii i Mazur w Olsztynie cykl siedmiu prelekcji:

- **mgr Robert Klimek**, *Litewskie warownie z XIII–XIV w. – próba identyfikacji grodzisk w oparciu o krzyżackie źródła pisane* (24 II);

- **dr Małgorzata Karczewska**, *Archeologia pamięci, czyli krajobraz kulturowy Mazur i Warmii* (24 III);
- **dr Maciej Karczewski**, *Archeologia środowiska Pojezierza Mazurskiego I–VI w. n.e.* (24 IV);
- **mgr Alicja Dobrosielska**, *O Prusach, Indianach i pewnym artykule Jana Powierskiego* (19 V);
- **mgr Krzysztof Wróblewski**, *Bałtyjscy berserkowie? Od psiogłowców do szalonych wojowników* (20 X);
- **dr Marek Radoch**, *Jak to było naprawdę ze statkami zajętych przez Krzyżaków przed wybuchem wielkiej wojny? Kilka uwag o przyczynach wybuchu wojny polsko-krzyżackiej* (17 XI);
- **dr Marek F. Jagodziński**, *Korzenie Truso* (8 XII).

III Festiwal Bałtyjski 2011 20–21.08.2011

Moderatorzy: Alicja Dobrosielska i Szymon Marchlewski.

III Festiwal Bałtyjski 2011 był kontynuacją projektu realizowanego przez Towarzystwo od roku 2009. Każdego roku podejmujemy wysiłki nad wzbogaceniem i poszerzeniem oferty programowej Festiwalu, tak by jego główna idea: „O Starych Prusach przez: wiedzę – kulturę – rozrywkę” realizowała się w sposób oryginalny i interesujący. Zgodnie z przyjętą przez organizatorów ideą Festiwalu łączy on w sobie elementy nauki (głównie archeologii, historii, etnologii), sztuki i działań ludycznych. Festiwal 2011 otwierał pochód przez Olsztynek wojów uczestniczących w Zlocie Drużyn Barbarzyńskiej Europy AMALANG 2011.

Drużyna Wojów Bolesławowych „Białozór” zadbała o barbarzyńskie atrakcje, czyli turnieje umiejętności bojowych, gry i zabawy oraz pokazy walk dla publiczności. Nie zabrakło również ćwiczeń dla intelektu. Prelekcje festiwalowe poświęcone krwawym rytuałom u Prusów (Marek M. Pacholec) i pruskim zwyczajom pogrzebowym (K. Grążawski) wzbudziły duże zainteresowanie i dyskusję.

Również warsztaty archeologiczne prowadzone podczas dwóch dni Festiwalu służyły rozwojowi zainteresowań dziedzictwem kulturowym naszego regionu. Przez stanowiska instruktorów przewinęło się podczas dwu festiwalowych dni kilkaset osób. Warsztaty prowadziliśmy pod hasłem „poznanie przez działanie” – ich uczestnicy pozwalali średniowieczne technologie życia codziennego uczestnicząc (na ile kto chciał i mógł) w ich realizacji.

Ważnym i oryginalnym wydarzeniem kulturowym była inscenizacja pogrzebu pruskiego nobila, dla której podstawą był średniowieczny opis anglosaskiego podróżnika Wulfstana. Spektakl, który przygotowywało kilka zespołów (Zespół TN Pruthenia, Studnia „O” Drużyna Białozór, Zespół Tryzna), przyciągnął kilkudziesięciu widzów i – można powiedzieć – był wydarzeniem kulminacyjnym Festiwalu.

Od Festiwalu 2010 realizujemy również ciekawy projekt edukacyjny dla najmłodszych: „Poważna archeologia dziecięca”, w którym najmłodszy uczestnicy Festi-

wału wcielają się za sprawą naszych instruktorów w profesjonalnych archeologów. Program dziecięcej archeologii cieszy się niesłabnącym zainteresowaniem, szczególnie wymagającej, dziecięcej publiczności.

Festiwal mógł się odbyć dzięki współpracy z Muzeum Budownictwa Ludowego – Park Etnograficzny w Olsztynku, które zaangażowało spore środki na jego realizację oraz wsparciu finansowym Samorządu Województwa Warmińsko-Mazurskiego (umowa nr KE.XII.17/2011/II).

Opracował na podstawie sprawozdań szczegółowych

Bogdan Radzicki – Sekretarz Zarządu TN Pruthenia

PRUTHENIA

Tom VII

Olsztyn 2012

PRUTHENIA
Tom VII
Pismo poświęcone
Prusom i ludom bałtyjskim

Rada Naukowa:

*Wiesław Długokęcki, Kazimierz Grążawski,
Sławomir Józwiak, Jacek Kowalewski, Wojciech Nowakowski,
Norbert Ostrowski, Leszek P. Słupecki*

Redagują:

*Grzegorz Białuński (redaktor), Mirosław J. Hoffmann,
Jerzy M. Łapo, Marek M. Pacholec, Bogdan Radzicki (zastępca redaktora),
Ryszard Sajkowski, Joachim Stephan, Seweryn Szczepański (sekretarz)*

Tłumaczenia streszczeń i spisu treści:

Joachim Stephan (j. niemiecki), Seweryn Szczepański (j. angielski)

Opracowanie graficzne, skład i projekt okładki:

Marek M. Pacholec

Czasopismo PRUTHENIA ukazuje się równoległe
w wersji drukowanej oraz elektronicznej.
Wersja elektroniczna Rocznika dostępna jest pod adresem:
<http://pismo.pruthenia.pl>

Wydanie drukowane jest wersją pierwotną czasopisma.

Edycja wspólna

Towarzystwa Naukowego PRUTHENIA

oraz

Ośrodka Badań Naukowych im. Wojciecha Kętrzyńskiego w Olsztynie

ISSN: 1897-0915

Olsztyn 2012

PRUTHENIA
Band VII
Zeitschrift für Geschichte und Kultur
der Prußen und der baltischen Völker

Wissenschaftlicher Beirat:

*Wiesław Długokęcki, Kazimierz Grążawski,
Sławomir Józwiak, Jacek Kowalewski, Wojciech Nowakowski,
Norbert Ostrowski, Leszek P. Stupecki*

Redigiert von:

*Grzegorz Białuński (Redakteur), Mirosław J. Hoffmann,
Jerzy M. Łapo, Marek M. Pacholec, Bogdan Radzicki (stellvertretender Redakteur),
Ryszard Sajkowski, Joachim Stephan, Seweryn Szczepański (Sekretär)*

Übersetzung der Zusammenfassungen und des Inhaltsverzeichnisses:
Deutsch – Joachim Stephan, von Englisch – Seweryn Szczepański,

Vorbereitung zum Druck und Umschlagentwurf:
Marek M. Pacholec

Die Zeitschrift PRUTHENIA erscheint parallel
in gedruckter und elektronischer Fassung.
Die elektronische Version der Jahresschrift ist zugänglich unter der Adresse:
<http://pismo.pruthenia.pl>

Die gedruckte Fassung gilt als Erstausgabe der Zeitschrift

Wissenschaftlicher Verein PRUTHENIA
und
Wojciech-Kętrzyński-Forschungszentrum in Olsztyn

ISSN: 1897-0915

Olsztyn 2012

PRUTHENIA
Volume VII
Journal of the history of Prussians
and the Baltic Nations

Advisory Board:

*Wiesław Długokęcki, Kazimierz Grążawski,
Sławomir Józwiak, Jacek Kowalewski, Wojciech Nowakowski,
Norbert Ostrowski, Leszek P. Słupecki*

Editorial Board:

*Grzegorz Białuński (editor in chief), Mirosław J. Hoffmann,
Jerzy M. Łapo, Marek M. Pacholec, Bogdan Radzicki (deputy editor),
Ryszard Sajkowski, Joachim Stephan, Seweryn Szczepański (secretary)*

Translations:

Joachim Stephan (German), Seweryn Szczepański (English)

PRUTHENIA yearbook is published on paper,
and as a PDF in on-line version.
Digital version of the yearbook is available on Pruthenia website
<http://pismo.pruthenia.pl>

Printed edition is a primary version of the journal.

Scientific Association PRUTHENIA
&
The Wojciech Kętrzyński Research Center in Olsztyn

ISSN: 1897-0915

Olsztyn 2012

Contents

I. Studies and articles

- Andrzej Janowski, *Baltic chapes in the findings from Poland* 7
 Sławomir Wadył, *Remarks on the sacred space of North-West Slavs and Prussia*
 Paweł Szczepanik, *in the Early Middle Ages* 37

II. Materials and resources

- Piotr Iwanicki, *Cemetery in Lisy county Goldap under the archival records and nowadays archaeological field surveys* 69
 Marek F. Jagodziński, *Amulet from Truso. Contribution to the beliefs of the Scandinavian people* 85
 Vladimir I. Kulakov, *Korallenberge: stratigraphy and chronology of the settlement* 95
 Sławomir Wadył, *The stronghold in Ornowo-Lesiak under the recent results of archaeological field surveys* 117
 Marcin Engel, *Not only archaeology. Interdisciplinary research of the*
 Cezary Sobczak, *multicultural settlement-assemblage in Szurpity – Suwałki Region* 137
 Robert Klimek, *Where was located castle Wissenburg (Wallewona) and castle Weistotepila? Review of the strongholds under the Guber river in the context of the sample of location* 159
 Norbert Goßler, *Late Middle-Ages complex (Rampart and cemetery) in*
 Christoph Jahn, *Unterplebhen, Kr. Rastenburg (Równina Dolna, county Kętrzyn) in archival records of the former Prussia-Sammlung (Königsberg/Ostpreußen)* 191
 Wojciech Wróblewski, *Films from the didactical collection of the Department of Archaeology at the University in Breslau (Wrocław) currently in Institute of Archaeology – University of Warsaw* 213

III. Polemics and discussions

Ewelina Siemianowska,	<i>About roads, traces, stone figures (so-called 'baby'), Prussians and the methods – on the margins of discussion between Mateusz Bogucki and Robert Klimek</i>	221
Elżbieta Kowalczyk-Heyman,	<i>About the location of the Teutonic Order procuratoria in Przewłoki</i>	233
Alicja Dobrosielska,	<i>Pagan Prussia – on the way to statehood</i>	247
Wiesław Długokęcki,	<i>Notes about structures of the authority among the Prussians in Early Medieval Times</i>	257
Bogdan Radzicki,	<i>Institutions of authority... and Social Theory. Contribution to the social-history of the Prussians</i>	267

IV. Reviews

<i>Michał Auch, Mateusz Bogucki, Maciej Trzeciecki, Osadnictwo wczesnośredniowieczne na stanowisku Janów Pomorski 1, w: Janów Pomorski, stan. 1. Wyniki ratowniczych badań archeologicznych w latach 2007–2008, t. I:2. Od późnego okresu wędrówek ludów do nowożytności, (red.) M. Bogucki, B. Jurkiewicz, Studia nad Truso, t. I:2 (Sławomir Wadył)</i>	285
---	-----

V. Academic chronicle

Bogdan Radzicki,	<i>Report on activities Pruthenia Society for the year 2011</i>	295
Mirosław Hoffmann,	<i>International symposium Das neue und das neuste in polnischen archäologischen Untersuchungen der altpreussischen Gebiete</i>	301

Inhaltsverzeichnis

I. Studien und Artikel

- Andrzej Janowski, *Schwert Orthbänder baltischer Herkunft in Funden aus Polen* 7
- Sławomir Wadyl, *Bemerkungen zum sakralen Raum bei den Nordwestslawen und den Prußen im Frühmittelalter* 37

II. Materialien und Quellen

- Piotr Iwanicki, *Der Friedhof in Lisy, Kreis Goldap, im Licht der archivalischen Quellen und der aktuellen Ausgrabungen* 69
- Marek F. Jagodziński, *Ein Amulett aus Truso. Ein Beitrag zu den Forschungen zu den Glaubensvorstellungen der skandinavischen Völker* 85
- Vladymir I. Kulakov, *Korallenberge: Stratigraphie und Chronologie der Siedlung* 95
- Sławomir Wadyl, *Der Burgwall in Ornowo-Lesiak im Licht der Ergebnisse der letzten archäologischen Forschungen* 117
- Marcin Engel, *Nicht nur Archäologie. Interdisziplinäre Forschungen zum multikulturellen Siedlungskomplex von Szurpily in der Suwalker Region* 137
- Robert Klimek, *Wo lagen die Burgen Wiesenburg (Wallewona) und Weistotepila? Überprüfung der Burgwälle an der Guber im Kontext eines Lokalisierungsversuchs* 159
- Norbert Goßler, *Der spätmittelalterliche Komplex (Burg und Gräberfeld) von Unterplehnen, Kr. Rastenburg (Równina Dolna, pow. kętrzyński) im Berliner Bestand der Prussia-Sammlung (ehemals Königsberg/Ostpreußen)* 191
- Wojciech Wróblewski, *Filme aus der didaktischen Sammlung des Instituts für Archäologie der Universität Breslau (Wrocław) in den archivalischen Sammlungen des Instituts für Archäologie der Universität Warschau* 213

III. Polemiken und Diskussionen

Ewelina Siemianowska,	<i>Über Straßen, Wege, prufische Baben und Methode oder am Rande der Polemik zwischen Mateusz Bogucki und Robert Klimek</i>	221
Elżbieta Kowalczyk-Heyman,	<i>Zur Lokalisierung der Deutschordenspflege in Przewłoki (Diskussionsbeitrag)</i>	233
Alicja Dobrosielska,	<i>Die heidnischen Prußen – auf dem Weg zur Staatlichkeit</i>	247
Wiesław Długokęcki,	<i>Bemerkungen über die Herrschaftsstrukturen bei den Prußen im frühen Mittelalter</i>	257
Bogdan Radzicki,	<i>Herrschaftsinstitutionen... und Gesellschaftstheorie. Ein Beitrag zur Gesellschaftsgeschichte der Prußen</i>	267

IV. Rezensionen und Besprechungen

Michał Auch, Mateusz Bogucki, Maciej Trzeciecki,	<i>Die frühmittelalterliche Besiedlung des Grabungsplatzes Hansdorf (Janów Pomorski) 1, in: Janów Pomorski, Grabungsplatz. 1. Ergebnisse der Rettungsgrabungen der Jahre 2007–2008, Bd. 1:2. Von der späten Völkerwanderungszeit bis zur Neuzeit, (Red.) M. Bogucki, B. Jurkiewicz, Studien zu Truso (Studia nad Truso), Bd. 1:2 (Sławomir Wadył)</i>	285
--	---	-----

V. Wissenschaftliche Chronik

Bogdan Radzicki,	<i>Tätigkeitsbericht der Gesellschaft Pruthenia für das Jahr 2011</i>	295
Mirosław Hoffmann,	<i>Internationales Symposium: Das neue und das neueste in polnischen archäologischen Untersuchungen der altpreuussischen Gebiete</i>	301

Spis treści

I. Studia i artykuły

- Andrzej Janowski, *Trzewiki pochew mieczy pochodzenia bałtyjskiego w znaleziskach z ziem polskich* 7
- Sławomir Wadyl, *Uwagi o przestrzeni sakralnej północno-zachodniej słowiańszczyzny i Prus we wczesnym średniowieczu* 37

II. Materiały i źródła

- Piotr Iwanicki, *Cmentarzysko w Lisach pow. gołdapski w świetle źródeł archiwalnych i współczesnych badań archeologicznych* 69
- Marek F. Jagodziński, *Amulet z Truso. Przyczynek do badań nad wierzeniami ludów skandynawskich* 85
- Vladymir I. Kulakov, *Korallenberge: stratigraphy and chronology of the settlement* 95
- Sławomir Wadyl, *Grodzisko w Ornowie-Lesiaku w świetle wyników ostatnich badań archeologicznych* 117
- Marcin Engel, *Nie tylko archeologia. Interdyscyplinarne badania wielokulturowego zespołu osadniczego w Szurpiałach na Suwalszczyźnie* 137
- Robert Klimek, *Gdzie położone były zamki Wiesenburg (Wallewona) i Węstotepila? Przegląd grodzisk nad Gubrem w kontekście próby ustalenia ich lokalizacji* 159
- Norbert Goßler, *Der spätmittelalterliche Komplex (Burg und Gräberfeld) von Unterplehnen, Kr. Rastenburg (Równina Dolna, pow. Kętrzyński) im Berliner Bestand der Prussia-Sammlung (ehemals Königsberg/Ostpreußen)* 191
- Wojciech Wróblewski, *Filmy z kolekcji dydaktycznej Katedry Archeologii Uniwersytetu w Breslau (Wrocław) w zbiorach archiwalnych Instytutu Archeologii Uniwersytetu Warszawskiego* 213

III. Polemiki i dyskusje

- Ewelina Siemianowska, *O drogach, szlakach, babach, Prusach i metodzie czyli na „marginesie” polemiki między Mateuszem Boguckim a Robertem Klimkiem* 221
- Elżbieta Kowalczyk-Heyman, *W sprawie lokalizacji prokuratorii krzyżackiej w Przewłokach (głos w dyskusji)* 233
- Alicja Dobrosielska, *Prusy pogańskie – w drodze ku państwowości* 247
- Wiesław Długokęcki, *Uwagi o strukturach władzy u Prusów we wczesnym średniowieczu* 257
- Bogdan Radzicki, *Instytucje władzy... a teoria społeczna. Przyczynek do historii społecznej Prusów* 267

IV. Artykuły recenzyjne i omówienia

- Michał Auch, Mateusz Bogucki, Maciej Trzecicki, Osadnictwo wczesnośredniowieczne na stanowisku Janów Pomorski 1, [w:] Janów Pomorski, stan. 1. Wyniki ratowniczych badań archeologicznych w latach 2007–2008, t. I:2. Od późnego okresu wędrówek ludów do nowożytności, (red.) M. Bogucki, B. Jurkiewicz, Studia nad Truso, t. I:2 (Sławomir Wadył)* 285

V. Kronika

- Bogdan Radzicki, *Sprawozdanie z działalności Towarzystwa Naukowego Pruthenia za rok 2011* 295
- Mirosław Hoffmann, *Sprawozdanie z międzynarodowego sympozjum Das neue und das neueste in polnischen archäologischen Untersuchungen der altpreuussischen Gebiete* 301

ISSN 1897-0915